

Miljøkatastrofe truer Danmark

af Bent Sørensen, Roskilde Universitet.

Efterårets storme med væltede træer og den efterfølgende træfældning i områder nær beboelse, hvor nogle træer vurderedes at udgøre en risiko ved fremtidige storme, har ført til en massehamstring af træ til afbrænding i parcelhusovne. Om aftenen og i weekend'er har man kunnet se hundredvis af parcelhusejere med motorsave og trailere, der opskærer og bortfører de fældede træer som Kommuner eller Skovstyrelsen har foranlediget efterladt.

Hvis dette træ fyres ind i brændeovne når næste vinters fyringsæson starter, kan resultatet blive en af de største miljøkatastrofer Danmark har oplevet. Allerede før stormskaderne er brugen af brændeovne vokset uhæmmet, således at Miljøstyrelsen og Danmarks Miljøundersøgelser fra 2007 og fremefter i en række rapporter konstaterer at den primære udledning af partikler fra brændeovne nu overstiger bilernes og giver anledning til mindst lige så mange dødsfald som trafikken.

Fra omkring 2005 oversteg brændeforbruget hvad der kunne skaffes ved anstændig fjernelse af træ fra danske skove, og det stigende forbrug blev dækket ved import af træ fra Polen. Stormene sidst i 2013 har skaffet mulighed for en ny periode med brug af dansk træ, men på bekostning af den danske CO₂-balance, der kræver en tilvækst i skovenes biomasse som modsvarer nedbrydning af død biomasse. Når sådan langsom nedbrydning af de faldne træer erstattes af afbrænding, vokser nettoudslippet af drivhusgasser kraftigt.

Bidraget fra brændeovne til global opvarmning skal lægges til de umiddelbare helbredsskader. En norsk undersøgelse opgør skaderne fra indånding af små partikler fra brændeovne som 10000-14000 kr. per år pr. brændeovn. Den lavere værdi bruger en norsk, den højere bruger EU's vurdering af hvad det koster samfundet at en borger dør eller får sit liv forkortet på grund af skader fra brændeovnenes partikler på luftveje og blodkredsløb. Omkostningerne i Danmark vil nok være noget større end i Norge, på grund af højere befolkningstæthed. Nævnes skal også det moralske aspekt af at forureningen fra moderne brændeovne ikke længere slippes ud i stuen til brugerne, men gennem skorstenen spredes til naboer der ikke har valgt at udsætte sig for den omhandlede risiko.

Danske politikere kan ikke længere sidde denne trussel overhørig men må gøre noget før næste fyringssæson. Det simpleste er at forbyde privat afbrænding af træ, Der er i Danmark kraftvarmeværker som Avedøre Værket, der kan afbrænde træ og anden biomasse med 99.9% røgrønsning for partikler og skorstensudslip i stor højde. Det træ som parcelhusejere allerede har købt eller stjålet, kan modtages på genbrugspladserne og derfra sendes til kraftværkerne. Vil regeringen være venlig overfor brændeovnsfolket, kan der tilbydes betaling for brændet, f.eks. lig kraftværkernes normale betaling for biomasse-brændsel fratrukket transportomkostninger fra genbrugsstationerne.

En anden mulighed der har været nævnt er en afgift på brænde. Denne mulighed er vanskelig fordi den skal omfatte brænde der skaffes udenom kommercielle kanaler. En måde kunne være at lægge afgiften på ejerskab af en brændeovn, hvilket imidlertid vil kræve en registreringsordning som skal finansieres udover den overfor nævnte pris på helbredsskaderne, altså i alt noget i retning af 20000 kr. pr. år for hver brændeovn.

Endelig kunne man tænke på måder til at forhindre helbredsskaderne, i stedet for at lade dem ske mod betaling. Et EU projekt har vist at det er muligt for brændeovne tilsluttet en parcelhus skorsten at installere et røgrensningssystem som er næsten lige så godt som kraftværkernes. Sådanne systemer er i dag ikke på markedet men skønnes at ville kunne produceres for omkring 100000 kr. Hertil kommer forhøjelse af skorstenen, så udslippet ikke sker nær indåndingshøjde. Kraftværkernes 50-100 meter høje skorstene er naturligvis udelukket i parcelhus kvarterer, men selv en 10 meter høj skorsten vil have en betydelig effekt. Omkostningen vil typisk være yderligere 100000 kr. og næppe alle kommuner vil være glade for en skov af højere skorstene. I den nuværende situation vil det være nødvendigt med lovgivning som forhindrer at det oplagrede træ afbrændes før røgrensning er etableret.

I en radioudsendelse fornylig mindede en skorstensfejer (som jo har en erhvervsmæssig interesse i at folk bruger brændeovne) om at danskerne har afbrændt træ siden stenalderen. Skorstensfejeren glemte at nævne at middellevealderen i den ældre stenalder var under 30 år. Den lave levealder havde naturligvis mange andre årsager en brændeforurening, omend den høje spædbørnsdødelighed kan have været influeret af nærheden til bål. Men pointen er selvfølgelig at folk ikke opnåede at leve så længe at de lunge- og hjertesygdomme vi i dag ved forårsages af små partikler kunne nå at udvikle sig. De betyder noget i nutiden, hvor lokal afbrænding af brænde givetvis er en af årsagerne til, at levealderen i Danmark er næsten ti år kortere end i Japan, trods forurening fra sidstnævntes kemiske og nukleære industri.